

Nové Sučianske zvesti 4

NOVINY OBCE SUČANY

2020

www.sucany.sk

NEPREDAJNÉ • XXVI. ROČNÍK • DECEMBER 2020

**Šťastné a veselé prežitie vianočných sviatkov,
veľa zdravia a šťastia do nového roka 2021**

Vám prajú členovia redakčnej rady Nových sučianskych zvesti

Vážení spoluobčania,

neúprosne plynúci čas nás opäť posunul pred prah najkrajšieho obdobia roka Vianoc! Pre každého známy pocit a jasná predstava krásnych chvíľ strávených v kruhu rodiny. Vianoce sú obdobím, keď sa každý snaží byť s blízkymi, keď si viac uvedomujeme silu lásky, priateľstva, úcty a obetavosti. Toto všetko sú hodnoty, ktoré znamenajú veľa pre každú rodinu. Veď byť obklopený svojimi blízkymi v čase Vianoc je krásny dar, ktorý si želáme všetci. To, že nás čas Vianoc vracia do minulosti a do krásnych rokov mladosti, nás naplňa pocitom šťastia, lásky a pokoja. Veď počas celého pandemického roka, plného každodenných starostí, strachu z ochorenia a neistoty je hlavne viera, láska a pokoj zaslúženým darom. A preto sa pokúsme vytvoriť podobnú atmosféru v našich domovoch a v našich rodinách. Zachovajme si posvätnú úctu k týmto sviatkom, sviatkom pokoja a lásky.

Tento čas, je časom bilancovania. Pri tejto príležitosti Vám chcem, vážení spoluobčania poďakovať za Vašu prácu v tomto roku. Za množstvo uskutočnených povinností a nariadení proti šíreniu COVID 19, za zodpovedný prístup, ohľaduplnosť a pomoc pri dodržiavaní epidemiologických opatrení. Za fungovanie domácností, za prácu na Vašich pracoviskách a za prácu v prospech obce, v ktorej žijete.

Preto mi milí spoluobčania dovoľte, aby som Vám poprial nielen vo svojom mene, ale aj v mene zamestnancov obecného úradu a v mene celého obecného zastupiteľstva, krásne prežitie vianočných sviatkov v kruhu tých najbližších, ako aj krásne chvíle strávené pri vianočnom stromčeku.

Do nového roka 2021, Vám prajem pevné zdravie, silnú imunitu, veľa šťastia a veľa pracovných ako aj osobných úspechov.

Sučany

S láskou starosta obce Sučany

Martin Rybár

Vážení farníci, spoluobčania, čitatelia!

Zvláštny rok 2020 sa pomaly končí. Možno sa zamýšľame nad tým, čo všetko sme si na jeho začiatku naplánovali, ako sme si ho predstavovali. A teraz...? Celosvetová pandémia koronavírusu zasiahla aj nás. Vírus nás obmedzil, zobral nám niektoré plány, dovolenky, stretnutia, spôsob života a všeličo iné, na čo sme boli zvyknutí. Museli sme sa naučiť mnohým veciam, mnohého sa zrieknuť, mnohé prijať a žiť aj v obmedzenom režime. Každý z nás najlepšie vie, čo mu vírus zobral.

Predsá, ako veriaci ľudia, vieme, že Boh poslal na tento svet Spasiteľa a záchrancu Pána Ježiša Krista, ktorého narodenie si onedlho budeme pripomínať. Ježiš Kristus prišiel medzi nás ako Emanuel – Boh s nami (porov. Matúš 1, 23). Boh vedel, že ak chce byť pri ľuďoch, musí nájsť spôsob, aby sa ho nebáli. A preto sa stal dieťaťom. Stal sa malým, aby bol nablízku každému človekovi. Stal sa slabým, aby nám ukázal, že nemusíme byť silnými, keď prichádzame k nemu.

Každý z nás najlepšie vie, čo mu vírus zobral. Dieťa menom Ježiš nás pozýva, aby sme ho prijali do nášho každodenného života. Aby sme uverili, že chce byť s nami, že **jeho nám nikto nikdy nemôže zobrať**, ak to sami nedovoliame. Zoberme si ho ako istotu do každej neistoty. Nech je naozaj našim Emanuelom a sprievodcom nášho života.

Želám vám všetkým veľa Božieho požehnania, zdravia duše i tela, pokojné a radostné Vianoce a na Božie milosti bohatý celý rok 2021.

Pavol Pečko, rímskokatolícky farár

Milí spoluobčania

Každý z nás v roku 2020 nadobudol nové skúsenosti. Realita pandémie preskúšala našu trpezlivosť, vnútornú silu a vzťahy, v ktorých žijeme. Mnohé naše plány sa nenaplnili a my sme stáli pred novými výzvami. Pracovnými, osobnými aj duchovnými. Napriek všetkému komplikovanému som presvedčený, že získané skúsenosti nás dokážu posunúť dopredu a sú pre nás dôležité. Už aj napríklad v tom, že si budeme vedieť viac vážiť ľudí okolo seba a všetko to ostatné čo obvykle berieme ako samozrejmosť.

Nie vždy však dokážeme nájsť v komplikovaných časoch východisko a nádej do budúcnosti. Avšak vianočné evanjelium o príchode Božieho Syna na tento svet je niečím, čo dokáže zmeniť naše nastavenie srdca. Môžeme spolu nanovo rozpoznať, že prišiel a prichádza medzi nás Pán Ježiš Kristus, ktorý nám rozumie. On sám si prešiel omnoho horšími skúsenosťami ako väčšina nás. On tebe aj mne veľmi dobre rozumie a pozná aj to, ako sme zvládli, či nezvládli tento komplikovaný rok. Počas Vianoc, ale aj počas každého nového dňa nám ponúka svoju blízkosť. Aby sme si pri ňom odpočinuli, zažili dotyk Božej lásky a vykročili do dní, ktoré sú pred nami s nádejou Božej pomoci. Prajem nám všetkým, aby tieto Vianoce mohli byť pre nás takouto vzácnu skúsenosťou a posilnením.

V mene evanjelického cirkevného zboru vám želim pokojné prežitie vianočných sviatkov a požehnaný rok 2021.

Daniel Beňuch, zborový farár CZ ECAV Sučany

Vážení spoluobčania,

tieto vety píšem po uskutočnení druhého kola celoštátneho testovania obyvateľstva na koronavírus. Dovoľte mi, aby som Vás v krátkosti informoval o pripravách a výsledkoch testovania.

Hlavným cieľom zo strany samospráv bolo zabezpečenie priestorov, pomôcok, administratívnych pracovníkov a dobrovoľníkov ochotných pomôcť pri celoplošnom testovaní v našej obci.

Nechceli sme nechať nič na náhodu a snažili sme nájsť aj zdravotníkov, ktorí by boli ochotní vykonávať samotné testovanie. V priebehu troch dní na našu výzvu zareagovalo 65 dobrovoľníkov a 21 zdravotníkov prevažne žijúcich v našej obci. Následne sme začali s prípravou 4 odborných miest, zásobovaním potrebných ochranných a dezinfekčných prostriedkov. V prvom kole testovania (30.10. – 01.11. 2020) sa zúčastnilo 2.662 občanov (aj z iných obcí a miest), z toho bolo 33 pozitívnych. V druhom kole, ktoré prebiehalo 7.11. a 8.11. 2020 sa zúčastnilo 2.842 občanov (takisto z iných obcí a miest) a z toho bolo 12 pozitívnych prípadov. Celkové náklady spojené so zabezpečením celoplošného testovania predstavujú sumu 15.411€, ktoré si obec uplatňuje cez odbor krízového riadenia Okresného úradu Martin.

Napriek všetkým počiatočným pochybnostiam, keď sme dostávali odporúčania a informácie z hodiny na hodinu sa meniace, pevne verím, že hlavný cieľ a to identifikovať v krátkom čase čo najviac nositeľov vírusu, sa nám podarilo naplniť a tým zabrániť alebo aspoň spomaliť šírenie zákeřného ochorenia.

Chcem sa poďakovať všetkým dobrovoľníkom, hasičom, administratívnym pracovníkom a zdravotníkom, ktorí pomáhali v dvoch ťažkých víkendoch pri celoplošnom testovaní v našej obci. Preukázali odvahu, ochotu a veľkú obetavosť, pripravenosť na okamžité riešenie náročných problémov.

Zároveň, by som sa chcel poďakovať sponzorom, ktorí bezodplatne poskytli priestory pre naše odborné miesta a to vedeniu závodu PREFE a vedeniu GBAS Sučany, ďalej sponzorom, ktorí bez nároku na odmenu a publicitu zapožičali stany, vyhrievacie telesá a ionizačné zariadenia na čistenie priestorov.

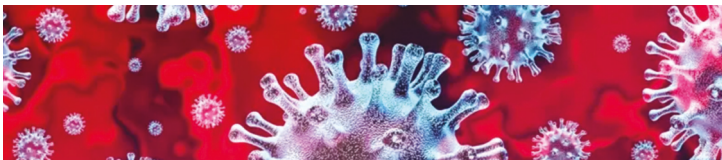
Patrí Vám všetkým veľká vďaka za Vašu prácu a nasadenie, vďaka ktorému sa podarilo uskutočniť náročné celonárodné testovanie.

Som presvedčený, že spoločnými silami sa nám podarí epidémiu dostať pod kontrolu.

S úctou starosta obce

ZŠ: Maroš Horniak, Andrea Vojteková, Renáta Dianovská, Bc. Michaela Hladová, Anna Košútová, Erika Benediktová, Michaela Böhmeová, Tajana Podhorská, Barbora Kostolanská, MUDr. Andreas Vutas , Ing. Branislav Hríb

BGAS: Justin Sušienka, Eva Čechová, Soňa Kolníková, prof. MUDr. Jana Plevková PhD., Martina Dérerová, Saskia Balážová, Ing. Anna Brijová, Bc. Anna Sigetová, Bc. Miriam Balážová, Mgr. Jana Pečeňáková, Mgr. Lenka Sláviková, Róbert Matúška, Marián Kapusta, Lukáš Schnieder, Martin Giert

Prefa: Radoslav Magerčiak, Lukáš Schnieder, Peter Fias, Anton Mecko, Ing. Janka Bednáriková, Mgr. Eva Belicová, JUDr. Mgr. Peter Belica, Ing. Miloš Rohoň, Katarína Čechová, Ľubomír Farský, MVDr. Peter Beniač, Katarína Hríbová, Mgr. Martina Dubovcová PhD., Terézia Pilková, Lenka Brániková, Martina Valachová, Zuzana Kaščáková

RKD: Rastislav Mikuláš, Mgr. Dušan Svitač, Ing. Anna Ondrušová, Aneta Rybárová, Mgr. Michaela Miertová PhD., Andrej Miert, Terézia Kozáková, Andrej Benko, Ing. Dagmar Rendková, Ing. Katarína Poliačková, Daniela Sobolová, Miroslav Mihálik

KC Sučany

KC Sučany poskytuje sociálne služby občanom z marginalizovaných skupín už viac ako rok. Za ten čas sa činnosti, respektive aktivity KC menili a neustále prispôbovali potrebám obyvateľov Sučian. A tak je to prakticky dodnes.

V KC Sučany sa vykonávajú výchovno-vzdelávacie aktivity, voľnočasové aktivity, preventívne a záujmové činnosti, sociálna rehabilitácia a sociálne poradenstvo. Odborná činnosť sa vykonáva so súhlasom a v záujme klienta a je poskytovaná terénnou formou v prirodzenom prostredí klienta alebo ambulantnou formou v priestoroch komunitného centra.

Začiatky fungovania KC Sučany boli náročnejšie, nakoľko obyvatelia Sučian spočiatku nemali porozumenie pre aktivity a činnosti realizované v KC. Na základe vzťahu, ktorý si postupne vytvorili s komunitnými pracovníkmi, je v súčasnosti situácia úplne iná. KC sa stalo prirodzenou súčasťou lokality.

Klienti si zvykli postupným vybudovaním dôvery obracať sa so svojimi problémami na pracovníčky KC. KC tým prispieva k sociálnemu začleňovaniu občanov zo sociálne znevýhodneného prostredia.

KC Sučany je orientované na klientov rôznych vekových skupín. Deti a mládež môžu v KC efektívne a zmysluplne tráviť voľný čas a rovnako majú možnosť upevňovať školské poznatky. Komunitné pracovníčky sú pravidelne nápomocné pri príprave detí a mládeže na školské vyučovanie. Deti obľubujú aj aktivity, ktoré sú užitočné pre praktický život, napríklad príprava pokrmov, či pečenie múčnikov v našej kuchyni. Aktivitami pomáhame k rozšíreniu možností na slobodný výber životnej cesty a na budúce uplatnenie sa v spoločnosti.

Okrem aktivít rôzneho charakteru je KC zamerané aj na pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, ktorá spočíva najmä v poradenstve pri vybavovaní

úradných záležitostí, dokladov, v distribúcii klienta do relevantných inštitúcií a úradov, v poradenstve pri spisovaní a podávaní písomných podaní či úradných tlačív, asistencií a pomoci pri písomnej komunikácii s úradmi a inštitúciami, vrátane doprovodu a sprostredkovania rokovania s inštitúciami, ktoré sa podieľajú na riešení klientovej situácie.

Napriek ťažkému pandemickému obdobiu sa KC aktívne podieľa na šírení osvetu zdravia súvisiacej s prevenciou, opatreniami a ochranou pred COVID-19, pomáha najmä deťom z nepriazniveho sociálneho prostredia s prápravou na školské vyučovanie a prístupom k internetu, čím zmierňuje dopad ochorenia na sociálnu situáciu v komunite.

Aj keď v našej práci čelíme mnohokrát rôznym problémom, každý malý posun občanov z komunity je pre nás veľkým úspechom a motiváciou k ďalšej činnosti.

Text a foto: pracovníčky KC

Čerstvé havičky

Čerstvého ovocia a zeleniny nie je nikdy dosť. Vďaka nemu sme zdraví a s vyváženou stravou nám to aj viac myslí. A to sa v škole vždy zide! Preto potrebujeme dostať ešte viac ovocia a zeleniny do školy. A tento zámer sa nám podaril.

Počas leta sme sa zapojili do 2. ročníka súťaže, ktorú organizuje spoločnosť Kaufland s názvom Čerstvé havičky a postará sa tak o pravidelný prísun kvalitného ovocia alebo zeleniny pre žiakov víťaznej školy na celý rok. Vďaka rodičom, žiakom a zamestnancom školy sme sa stali víťazmi my. Ďakujeme všetkým, ktorí nás podporili a pomohli nám zvíťaziť. Každý týždeň sa tešíme na prekvapenie v podobe čerstvej porcie ovocia alebo zeleniny, ktorú nám pošlú zo spoločnosti Kaufland. Zatiaľ nám všetko chutilo a dodalo nám to energiu a vitamíny na celý deň!

Mgr. Júlia Janíková

Vážení občania, v dôsledku každoročného navyšovania nákladov na odvoz smetí je obec Sučany nútená zväziť zvýšenie poplatku za komunálny odpad a drobný stavebný odpad. Obci stúpnu náklady na odvoz komunálneho odpadu v dôsledku povinného zavedenia zberu kuchynského odpadu od januára 2021 a v dôsledku zvyšovania poplatku za skládokovanie (Tabuľka 2). Úroveň vytriedenia komunálneho odpadu za rok 2019 bola 47,38 %. V roku 2020 obci stúpla sadzba poplatku za uloženie odpadu na skládku o štyri eurá na tonu zmesového komunálneho odpadu a v roku 2021 stúpne o ďalších 6 eur.

Do najbližšieho zastupiteľstva pôjde návrh na zvýšenie sadzby poplatku o 0,01 eura na osobu na deň.

Skládokovanie odpadov bude z roka na rok drahším a preto vytriedme odpad v maximálnej možnej miere a znižujeme tak množstvo odpadu uloženého na skládku. Za správne vytriedený odpad, ako je papier, plasty a sklo obec neplatí. Jeho vývoz zabezpečujú organizácie zodpovednosti výrobcov (výrobcovia a dovozcovia, ktorí predávajú výrobky v obaloch, končiacich v komunálnom odpade). Zelený odpad máme kompostovať, trávu a kôňare (veľké množstvá priamo do EBY) môžeme doviesť na zberný dvor. Elektroodpad, nebezpečný odpad (napr. farby, motorové oleje), jedlé oleje a tuky, šatstvo, drevo je možné odovzdať na zbernom dvore. Drobný stavebný odpad (napr. zemia a kamenivo, betón, tehly) v malých množstvách tiež umiestňujeme na zberný dvor a to:

- 60 l / 0,06 m³ (fúrik) / týždeň / 1 občan
- 80 l / 0,08 m³ (vrece) / týždeň / 1 občan
- 30 l / 0,03 m³ (vedro) / týždeň / 1 občan

najviac však 1 m³ drobného stavebného odpadu / 1 kalendárny rok / 1 občan.

Drobný stavebný odpad nad rámec tohto rozsahu môžu občania doviesť na zberné

Tabuľka 1: Prehľad poplatkov za komunálny odpad v okolitých obciach/mestách

Obec/Mesto	sadzba/ osoba/ kalendárny rok	ročný poplatok na osobu v EUR v r. 2020	Navrhovaná výška sadzby v r. 2021	Navrhovaný ročný poplatok na osobu v EUR v r. 2021
Sučany	0,057 €	20,8 €	0,067 €	24,455 €
Martin	0,0718 €	26,2 €	0,0855 €	31,20 €
Vrútky	0,0795 €	29,0175 €	0,0795 €	29,0175 €
T. Štiavnička	0,063 €	23,05V	0,063 €	23,05 €
Podhradie	0,0543 €	19,8195 €	0,0766 €	27,959 €
Sklabiňa	0,0548 €	20,002 €	0,0795 €	29,017 €
T. Kľačany	0,0685 €	25,0025 €	0,0822 €	30,003 €
Lipovec	0,0603 €	22,0095 €	0,0713 €	26,0245 €

Tabuľka 2: Príloha č. 1 k nariadeniu vlády č. 330/2018 Z. z.

Úroveň vytriedenia komunálneho odpadu x [%]	Sadzba za príslušný rok v eurách . t-1		
	2019	2020	2021 a nasledujúce roky
$x \leq 10$	17	26	33
$10 < x \leq 20$	12	24	30
$20 < x \leq 30$	10	22	27
$30 < x \leq 40$	8	13	22
$40 < x \leq 50$	7	12	18
$50 < x \leq 60$	7	11	15
$x > 60$	7	8	11

dvory súkromných spoločností podľa ich podmienok.

Odpadové pneumatiky je potrebné odovzdať distribútorom na predajných miestach alebo v pneuservisoch. Nepotrebované lieky alebo lieky po záruke vraciame do lekární.

Do našej smetnej nádoby dávame len to čo sa už nedá vytriediť. Číže by tam malo skončiť minimum odpadu. Nehceme seba a ani našim budúcim generáciám zasypať našu planétu odpadmi.

Referát životného prostredia

195. výročie narodenia Ďurka Langsfelda

Dňa 16.10.2020, /presne v deň narodenia / za dorážania prísnych epidemiologických opatrení, sme si pri rodnom dome pripomenuli 195. výročie narodenia Juraja Langsfelda nášho rodáka, slovenského národovca. Krátky príhovor mal starosta obce p. Martin Rybár. Za asistencie čestnej stráže boli položené vence. Aj keď plánovaná akcia, divadelné predstavenie zo života Ďurka Langsfelda v RKD, bola zrušená, nášho rodáka sme si pripomenuli a uctili jeho pamiatku.

foto: Ctibor Pročka

Deň boja za slobodu a demokraciu

Položením venca na pamätnú tabuľu sme si pripomenuli Deň boja za slobodu a demokraciu, predvečer 31. výročia Nežnej revolúcie.

foto : Ctibor Pročka

Deň vojnových veteránov

Červené maky sa stali symbolom konca prvej svetovej vojny. 11.11. o 11 hodine si svet pripomína Medzinárodný deň veteránov. Pri pamätníku padlých sme si tento pamätný deň pripomenuli položením kytice červených makov.

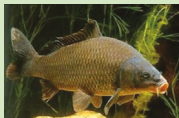
foto: Ctibor Pročka

Rybárske preteky

30.8.2020 Rybárske preteky na Štrkovni v Sučanoch

foto:Ctibor Pročka

Dom vytvoríš rukami, domov jedine srdcom

Danka pôsobila v sociálne vylúčených komunitách ako terénny sociálny pracovník. Pri tejto práci pomáhala ľuďom zo znevýhodneného prostredia, ale poľená pod nohy, ktoré jej dávala legislatíva, jej to neumožňovala robiť naplno a podľa jej predstáv. Ako sama hovorí, veľaokrát išla hlavou proti múru, aby dokázala viac pomôcť tým, ktorí to potrebujú. Podarilo sa jej aj nemožné veci, ktoré boli „systémom“ odložené na vedľajšiu koľaj. Nebolo to ľahké. Ale ako hovorí „kde je vôľa, tam je cesta“ a ako príklady uvádza prípad dievčata z vylúčenej lokality, ktorému pomohla úspešne zvládnuť vysokú školu alebo prípad päťčlennej rodiny s malými deťmi, ktorá pol roka prespávala po pivniaciach a ktorej pomohla nájsť ubytovanie a takto by mohla pokračovať ďalej. „Stačí komunite dôverovať a ona začne veriť vám“, dodala Danka.

Rozhodli ste sa byť profesionálni náhradní rodičia. Prečo?

V rodine Červanových začali intenzívne premýšľať, ako čo najviac pomôcť deťom, ktoré sa ocitli v centrách pre deti a rodiny. Život v kolektívnom zariadení nie je veľká rodina a spoločná večera nie je spoločnou, ak pri stole sedia vždy tie isté deti a vždy iná zostava dospelých. Pre toto sme sa rozhodli dať týmto deťom šancu pociťiť pravé teplo domova. Prehľadnocovali sme to aj s našimi vlastnými deťmi, známymi, s úradmi. Zisťovali sme, čo to všetko obnáša, lebo samozrejme to nie je jednoduché rozhodnutie. Absolvovali sme

s manželom trojmesačný kurz na prípravu profesionálnych rodičov a po ňom sme sa zamestnali v našom prvom, ešte vtedy detskom domove. Chceme dať týmto deťom lepší štart do budúcnosti. V našej rodine bolo už 13 detí. Teraz máme už tretí rok štyroch chlapcov, vo veku od troch do šiestich rokov. Je potrebné podotknúť, že v zmysle zákonnej úpravy platnej od januára 2012 všetky deti do veku 6 rokov musia byť najneskôr do 4 týždňov od prijatia do centra zaradené do profi-rodiny, ak to dovoľuje situácia a zdravotný stav dieťaťa.

Aký rozdiel je medzi výchovou vašich detí a výchovou detí z „Centri pre deti a rodiny“?

Dost' markantný. Tieto deti majú ťažké emocionálne zranenia a preto nás táto situácia núti stále hľadať nové riešenia špecifických problémov, často odlišných od bežnej výchovy našich vlastných detí. Navyše tie najviac zranené deti majú v sebe veľa cynizmu, čo je mechanizmus ich obrany. Zraňujú nás, testujú silu našich citov a odhodlania. Dalo by sa povedať, že sa navzájom učíme za pochodu zvládať tieto situácie, ktoré sme s vlastnými deťmi nezažili. Tieto nové skúsenosti nás ale robia odovážnejšími, minimálne v tom, že sa nebojíme zmeny. Každé jedno dieťa je jedinečné a univerzálne národy neexistujú, len zažité príbehy. Tu pomôže, len trpezlivosť, láskavosť, chápanosť a dať im pociťiť, že sú súčasťou našej rodiny.

Ako to vnímalo vaše okolie?

Naše okolie? /smiech/ Reakcie boli pozitívne, ale aj negatívne. Na jednej strane sa stretávame so s pozitívnymi reakciami, plnými obdivu a „skladania klobúkov“ čo nás vždy poteší a dodá nám energiu. Avšak často sa stretávame aj s tými negatívnymi, ktoré sú podľa nás často spôsobené tým, že na Slovensku o inštitúte profi-rodiny počulo veľmi málo ľudí a ešte menej skutočne vie, na akom princípe funguje.

Ľuďom, čo si myslia, že to robíme len pre peniaze tiež odkazujeme, že si želáme, aby túto nádhvanú a obohacujúcu prácu robilo na Slovensku čo najviac ľudí, ktorí sú ochotní sa o svoje šťastie podeliť s tými, ktorí to najviac potrebujú – a ak to budú robiť úprimne a s láskou, potom nech to pokojne robia aj „pre peniaze“.

Čo vám dala táto práca a naopak, čo vám zobraza?

Dala nám veľmi veľa. Sme bohatší o zážitky z prežívania nesebeckej lásky. Naučila nás byť viac trpezlivejšími a „prekopala“ nám priority. Uvedomili sme si, aká podstatná je prítomnosť okamihu a aká dôležitá je fungujúca a milujúca rodina pre každého jedného človeka. Zároveň nám to dalo väčšiu pokoru k bytiu v celej jeho veľkosti a zraniteľnosti. Zobrala nám asi len ten čas, ktorého by sme v inej práci mali viac pre seba, ale všetko má svoje pre a proti.

Text a foto: Ján Štrkáč

Vianoce môjho detstva

V časoch môjho detstva sa príprava na vianočné sviatky v našej rodine začínala vymetáním komínov. Bola to práca môjho otecka. Dôkladne ich prešpáral kominárskou štetkou, vyniesol do kompostu sadze a čerstvo napadaným páperovým snehom pozametal povaly. Potom, ak bolo treba, vymazal kachle a kuchynský sporák šamotom. Až teraz sa mohli robiť domáce klobásky. Na tejto náročnej činnosti sa zúčastnila celá rodina. Hlavne po ich dohotovení bolo treba veľa umývať a upratovať. Hotové klobásky sa zavesili na palice, nechali cez noc na verande a ráno ich oco na bicykli zaviezol dať vyúdiť. Dobré konzervované dymom z bukového dreva ich potom vyniesol na povalu prevetrať.

Nasledovalo pečenie oblátok. Raz sme ich piekli tak po starosvetsky, železnými kliešťami na otvorenom ohni v sporáku. Bola to však namáhavá robota. Neskôr sme si požíčali kliešte elektrické, alebo sme oblátky kupovali od domácich výrobcov v Sučanoch.

Skutočná vianočná nálada vstúpila do našej domácnosti až s medovníkmi. Tie sa museli piecť prvé. Keď som neskôr cesto na medovníčky miesila ja, robila som to vždy so slávnostnou obradnosťou mojej starej mamy. Jej recept na ich prípravu považujem dodnes za najlepší. Postupne po večeroch sme mame pomáhali piecť zákusky. Našich desatoro. Najprv suché – feniklky, kokosové pusinky, vanilkové rožky, medvedie tlapky, maďlové úľky a banbové gulôčky. Potom sa piekli tie, ktorých pečenie bolo náročnejšie – medové a punčové rezy a nepečená kokosová roláda. Všetko sme poukladali do škatúl a vyložili na najvyššie police v špajzi. Samozrejme, že nás to s bratom neodradilo a chodili sme ich potajme vyjedať.

Po pečení nasledovalo ometanie pavučín v dome, umývanie okien, prášenie kobercov, upratovanie zásuviek /fajkov/ v kuchyni. Celý ten, pre mňa nekonečný kolotoč riadenia sa končil deň pred Vianocami bielymi naškrobenými štráfkami v kredenci, na-

sídlowanými mosadznými kľučkami a vyleštenými striebornými svietnikmi. Vtedy otec z povaly zniesol sklenené vianočné gule a stojan a pripravil stromček na zdobenie. So sestrou sme ešte v ten deň urobili zemiakový šalát. To je dodnes moja najobľúbenejšia činnosť, spojená so sviatkami zimy.

Naháňanie tieňa – Anna Ursini-Jamrišková

Vianočný punč

750 ml voda, 200 g cukor kryštálový, 1 ks pomaranč, 1 ks citrón, 125 ml rum, 500 ml víno červené, 1 ks škoricu celá, 5 ks klinčeky.

Vodu s cukrom, škoricou, klinčkami, pokrájaným pomarančom a nastrúhanou citrónovou kôrou, necháme chvíľu povariť. Prilejeme víno, rum a zohrejeme. Podľa chuti pridáme citrónovú šťavu.

Chata na Magure

DARCA

Miro oslavoval na Koniarké abrahamoviny. Oslava to bola fajn a prostredie Koniarky umocňovalo vzácnosť tejto chvíle. Gratulanti boli všetko horali, a starí harcovníci, ktorí sypali spomienky ako z rukáva. Spomeniem Ivana, Zuba, Kardinála, Džiga a mnoho ďalších. K tomu ľudová muzika Petra s manželkou. Tak ako spievali horali, to sa dá porovnať hádam len s Lúčnicou a to nepreháňam. Mužský zbor vyspieval všetky krásne slovenské pesničky. Začali Kráľovou hoľou, potom nasledovali chorále, trávniče, ale najviac ma upútala sučianska verzia známej pesničky – Ej hory, hory, hory čierne. Možno si povieť aká sučianska verzia, ale keď horali začali spievať druhú slohu, tak sa to potvrdilo. Druhá sloha začínala – Ej hory, hory, čierne hory, za vami ma srdce bolí, za vami a rodným krajom, za Meškalkou, za Kriváňom. Nikde na svete sa takto pesnička nespieva, len v Sučanoch. Ja som na Koniarku išiel dosť netradične, na babete. Ešte po zákaz ťahala ako tak, ale ďalej odmietala ísť a problém bol na svete. Nie však pre Mira. Prišiel autom, vytiahol lano, uviazal ho o guľu, mne ho obtočil okolo kormana a koniec mi dal do ruky a o päť minút stihame v tomto tande začiatok Mirovej oslavy. S Mirom som sa zoznámil na Čapiku, keď som tam chodil lyžovať s deťmi. Čapik, to miesto ľudskej vravy a súdržnosti. Miesto výbornej lyžovačky a priateľov. Keď si to tak v hlave preberám, už vtedy mali v Sučanoch malé lyžiarske stredisko na tomto kopci. Obetavcov ako boli: Jaro Makovník st., Vlado Siakel, Jaro Tomaška, Milan Had, Vlado a Ivan Malko, Zdeno Mertl, Vlado Bella,

Vlado Gregor, Gabo Cengeľ, Miro Miert, Vlado Maňka, Lajo Staňo, Jožo Langa, Jaro Jamriška, Jaro Zubček, Paľo Kyselica, Viktor Synak bolo ich strašne veľa a nech mi odpustia tí, ktorých som nomenoval. Dnes už takýchto obetavcov nenájdete. Veď vybudovať svojpomocne lyžiarske stredisko s dvoma vlekmí, chatou a umelým osvetlením bolo na tú dobu malým zázrakom. Okrem ratraku a umelého zasnežovania tu bolo všetko. Ratrak nebol ani potrebný, lebo ten sučiarsky fungoval bezchybne. Ratraku obyčajne velil jeden z bafuniarov. Keď sa skončila večerná lyžovačka, bafuniar zavell predposlednú jazdu a potom sa všetci, ktorí ostali na svahu, vyviezli sa nahor vlekom, a podme pekne šlapcugom dole, udupávať svah. Ešte jedno vyvezenie a rituál sa opakoval, len s tým rozdielom, že teraz sa svah stahoval, zrovnával. A hotovo, svah bol rovný ako Letenská pláň. Nuž a sučiarsky ratrak fungoval bez poruchy. Lyžiarsky odieľ tu poriadok okresné preteky v slalome. Už vtedy sme mali elektrické meranie vďaka Mirovi Rapšíkovi. Je to veľká škoda, že z celého strediska ostal iba Čapik. Stredisko je fuč a nám ostali len slzy pre plač. Vandali a slabé zimy dokončili dielo skazy. Chatu a vleky rozkradli a nohy dostala aj štvormiestna kadibudka Vlada Siakela. Škoda. Čapik chýba a vidím to vtedy, keď na lyžiarskom výcviku je viac ako 2/3 nelyžiarov. Kde sú tie časy, keď to bolo opačne. Tie časy odúfok vietor, tak ako stredisko na Čapiku. Veď Čapik odchoval nejednu generáciu výborných lyžiarov. Jaro Makovník (Bumbaj) nás dokonca reprezentoval aj na paraolympiáde v Albertvili v roku 1992, a nie

zle. Vtedy to bol na zimnej. Bumbaj, ale ešte bol na dvoch paraolympiádach v Atlante a Sydney, odkiaľ si za volejbal odniesol aj striebornú a bronzovú medailu. To sa nepodarilo nikomu z nás a preto aj po rokoch, vrela gratulácia – Bumbaj. Nebudem opisovať Mirov vzťah k horám, prírode, jej ochrane, skrátka on to má v krvi. Miro bol aj lyžiarskym trénerom našich detí. Obetavo sa im venoval, chodil s nimi na preteky. Deti ho mali veľmi radi a moja dcéra Janka na uja Mira nedá dopustiť. Jeho úspechy s deťmi odmenili tak, že milého trénera vymenili a nahradil ho úplne cudzí človek. Aj to sa stáva. Viem o čom píšeme, lebo podobnú šlamastiku som zažil na vlastnej koži.

Mám jarné prázdniny a Miro voľno, bol darovať krv. Padlo rozhodnutie ísť na Kriváň. Vyrážame okolo deviatej. V aute sa dozvedám z Mirovho rozprávania, že je držiteľom zlatej Jánskeho plakety. Siahla aj po diamantovej, no tam ho už limitoval vek. Miro vyzerá fit, hoci je fahší o nejaké deká. To o tu krv, ktorú mu odobrali v transfúzie. Autom na Koniarku. Hore Saunou na hrebeň, však to už poznáte z mojich poviedok. Na Vendovke trochu bledší Miro konštatuje, že sa cíti celkom dobre, len si potrebuje trochu prejsť. Máme celkom slušnú časovú rezervu a tak vytýčujeme trasu: Kriváň cez Tavrie chrbty na Maguru a Lehmanovými sedlom do Sučian. Darca mi vraví, aby som išiel dopredu a počkal ho na Kriváň, pretože ešte nedojedol olvrant. Vyrážam, hore fúka. Opretý o triangulák na Kriváň očakávam priateľa. Ubehlo 20 minút, nič.

Ubehla pól hodina a nikde nič. Vykukujem spoza trianguláku a nikde nič. Po darcovi ani stopy. Kontrolujem telefón, ani tam nič. Nahľadávajú ma obavy, čo je s kamarátom, akoby sa pod ním zľahla zem. Spustím sa z Kriváňa a hľadám darcu. V mojej myslí, v zlej predtuche, vidím ho ležiaceho kdesi v agónii v trčiacej kosodrevine. Krásna smrť, rozmyšľam. Nepanikár, vravím si sám pre seba. Mysli pozitívne, tak myslím a prichádza mi na um príhoda, ktorá radí Mira medzi legendy Vendovky.

Na Vendovke pri rôznych prácach chýbal fúrik. Špekulácii bolo viacero, ako ho dopraviť na chatu. Nenašiel sa odvážliвец, ktorý by ho tlačil alebo niesol zo Sučian. Miro to vyriešil svojsky. Fúrik doviezol pod lanovku vo Vrátnej, vlekári ho vyviezli do Snilovského sedla a odtiaľ milý Miro, tlačil fúrik celým hrebeňom až na Vendovku. Českí turisti sa nestačili čudovať, keď im Miro na otázku, „Kam jedete s tým kolečkom?“ Odpovedal: „Na borůvky, na borůvky.“ Kto vie, čo si českí bratia mysleli o usilovitosti nás Slovákov. Napádajú ma názor rôzne myšlienky, z ktorých ma vytrhlo zvonenie telefónu. Miro mi tou jeho zafučanou rečou oznamuje, kde v riti som, že ma už pól hodinu čaká pod Ťavími v sedle Priehyb. Vtedy tak fučí, to už poznám, keď je poriadne nasratý. Lyžujem z Kriváňa a idem tak rýchlo, že vyletim do pól Stratenca a pod Ťavími som za 10 minút. Ani sa nehádam, len mu vyčítam, že mohol aspoň poslať sms-ku, keď už nemohol brnknuť, že nejde na Kriváň, ale ho zlyžuje spodom. Ale ináč pohoda. Sme na Magure. Tu chatu som radšej obchádzal, keď tam chatárčil môj spolužiak zo základky Milan. Šikovný chalán, len príčasto pozeral na dno pohárka, čo sa mu aj vypomstilo, lebo v podnapitom stave cvičil svojho konika a to úbohého zvieru mu v sebaobrane skoro odhryzlo ruku. Tú mu museli amputovať. No keď sme chodili na lyžiarsku na Maguru, Milan nás hravo vyzval aj zvažal na vetrieske aj s jednou rukou. No chatu som obchádzal aj preto, lebo Milan ma vždycky, keď som tam zavítal, tak uhoštil, že som mal problém zísť z Magury domov. V chate nad barom viseli zvonce a bolo nepísaným pravidlom, že kto na niektorý zazvoní, platí odomáš celému baru. A tak, keď sme s Milanom ostali v bare sami dvaja, Milan vyzváňal na zvonoch ako Quasimodo v románe Viktora Huga – Zvonár u matky božej. No, čo vám poviem, hrúza, hotové nešťastie. Milan neakceptoval žiadne dôvody. Niekedy, keď človek už nevládal držať s ním krok, vedel človeka svojsky povzbudiť. Jeho obľúbený slogan na povzbudenie bol: Keď sa ti ne-

Meškalka v pozadí Stratenec, Ťavie chrbyty a Suchý

S Miroslavom Mierťom na Vendovke

chce jest' – nejedz, keď sa ti nechce spať – nespí, keď sa ti nechce piť – tak sa premož! Na Magure sme chceli niečo prejesť. Prekvapko. Namiesto kapustnice, fazule, šošovice, nuka nám ťúla dievčina – pštrosiu polievku. No to ma podrž. Nepamätám sa, že by na Magure okrem bernardínov chovali aj pštrosy. Ale dali sme si. Bola celkom chutná a niečím pripomínala slepačí vývar. Ešte šup, šup, šuuúp ho horec a sme na zväzenci pod Čierťazou. Je primrznuté, tak sa ide dobre. Za pár minút nasadám do auta. Šťastie, že na Koniarku máme auto, lebo na asfaltke sú už odtopené flaky, a to sa na lyžiach ide zle, keď je už šero. Napadá mi,

ako sme išli tiež takto na jar z Martiniek so Stanom do Vrútok po asfaltke. Nebolo ani šero, ale práve poludnie. Stano nabral celkom slušnú rýchlosť a keď uvidel pred sebou takýto asfaltový flak, spanikáril a snažiac sa ho obísť, preletel ponad zvodidlá a pristál na statnom smreku, ktorý objímal ako za mladí milenkou, prisatý k nemu ako kliešť v kožucho našej Sindy. Keď ho už opustili posledné sily, milý Stano spadol zo smreku, ako hmlá hruška do kopy snehu pod ním. Nevidané, čo človek dokáže, myslím si v duchu. Potom sme jeho lyže hľadali v hore ešte dobré dve hodiny. Neuveríte, ale do Vrútok sme prišli ku chate Storočnica bez ujmy na zdraví. Som rád, že máme k dispozícii auto a nemusíme sa trápiť na lyžiach po asfaltke. Ešte krátke zhodnotenie túry po Lipkou a Lúčiach sa s Miroslavom, uberáme sa každý svojou cestou.

